

Det opdelte Danmark

Øget økonomisk ghettoisering i Danmarks storbyer

Den stigende fattigdom i Danmark forekommer ikke kun i yderkantsområderne. Storbyerne København, Århus og Odense er alle relativt opdelte byer, hvor de fattige i stigende grad koncentrerer i bestemte områder. Specielt Gellerup i Århus og Vollsmose i Odense skiller sig ud med så stærkt en koncentration af fattige, at der reelt er tale om 'ghettolignende' tilstande. Udviklingen truer den sociale sammenhængskraft og risikerer at skabe parallelsamfund.

af chefanalytiker **Jonas Schytz Juul**

28. april 2010

Analysens hovedkonklusioner

- I København bor der flest fattige i Tingbjerg i Brønshøj, samt områder på Vesterbro og Nørrebro. Omvendt bor der relativt få fattige i Vanløse, området omkring Amager Strand samt visse områder på Frederiksberg.
- Med 19 pct. fattige er Gellerup i Århus den bydel i hele Danmark med den største koncentration af fattige. Det står i skarp kontrast til eksempelvis Risskov i Århus, hvor under 2 procent af borgerne er fattige.
- I Odense skiller Vollsmose med 15 pct. fattige sig ud. Der er langt fra eksempelvis Tornbjerg sogn i Odense, hvor under 2 procent af borgerne lever i fattigdom.
- Gennem de seneste år har der været en klar tendens til større og større opdeling af storbyerne, hvor de fattigste områder har oplevet en markant større stigning i andelen af fattige, end de rige områder har. Dermed øges skellene i storbyerne, samtidig med at risikoen for reelle ghettodannelser stiger.

Kontakt

Chefanalytiker

Jonas Schytz Juul

Tlf. 33 55 77 22

Mobil 30 29 11 07

jsj@ae.dk

Kommunikationschef

Janus Breck

Tlf. 33 55 77 25

Mobil 40 61 34 38

jb@ae.dk

Rekordhøjt fattigdomsniveau har bidt sig fast

Antallet af fattige i Danmark fortsætter med at stige, og der er nu over 300.000 fattige personer i Danmark. Dette er en stigning på 33.500 personer på et enkelt år, eller hvad der svarer til knap 13 pct.

Antallet af fattige er steget støt siden 2001. Medregnes de studerende er gruppen af fattige steget med næsten 90.000 personer fra 2001 til 2007. Det svarer til en samlet vækst på godt 40 pct. Eksklusiv studerende er gruppen af fattige vokset med hele 50 pct. siden 2001.

Den stigende fattigdom er langt fra ligeligt fordelt mellem samfundsgrupper og landsdele. For eksempel har AE i flere analyser kunne dokumentere, at langvarig fattigdom særligt er et voksende problem blandt mange indvandrere, mens hovedstaden og mange yderkantskommuner er hårdt ramt af den stigende børnefattigdom.

Boks 1. Sådan opgøres fattigdom i analysen

Fattige er defineret som antallet af personer, der har en indkomst, som er mindre end halvdelen af medianindkomsten. Medianindkomsten er den midterste indkomst i indkomstfordelingen. Det vil sige, at der er nøjagtig 50 procent, der har en indkomst, der er højere end medianindkomsten, og nøjagtig 50 procent, der har en indkomst, der er lavere end medianindkomsten. Der benyttes den husstandsækvivalerede disponible indkomst, det vil sige indkomsten efter skat korrigeret for størrelsesfordele i familier med flere familiemedlemmer. Dette er det samme indkomstbegreb, som Finansministeriet benytter i forbindelse med indkomstanalyser. I 2010-priser er fattigdomsgrænsen på 101.157 kr. for en familie bestående af én person. For en familie bestående af to personer er fattigdomsgrænsen på 76.663 kr. pr. person, svarende til 153.326 kr. for hele familien.

Beregninger er foretaget på Lovmodellens datagrundlag 2007, og familier hvor mindst én af forsørgerne er studerende er udeladt af opgørelsen.

Fattigdommen i Danmarks storbyer er steget markant

I denne analyse ses der nærmere på, hvordan fattigdommen er fordelt i tre største byer, og hvordan koncentrationen af fattige i storbyerne har ændret sig igennem de senere år.

Som det fremgår af tabel 1, bor der relativt mange fattige i København, Århus og Odense sammenlignet med gennemsnittet for hele landet. Faktisk er både København, Århus og Odense alle blandt den fjerdedel af de danske kommuner, hvor der bor den største andel fattige. Mens Århus og Odense begge har 4,4 procent fattige indbyggere, ligger København helt i top med 7 procent fattige, hvilket er næsten dobbelt så meget som gennemsnittet for hele landet.

Tabel 1. Udviklingen i fattigdommen i de danske storbyer

	Andel i procent 2001	Andel i procent 2007	Antal personer 2001	Antal personer 2007
København	4,5	7,0	21.699	34.347
Århus	2,9	4,4	8.175	12.918
Odense	2,9	4,4	5.238	7.410
Hele landet	2,5	3,7	133.962	200.835

Anm. Opgørelsen er ekskl. studerende.

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2007.

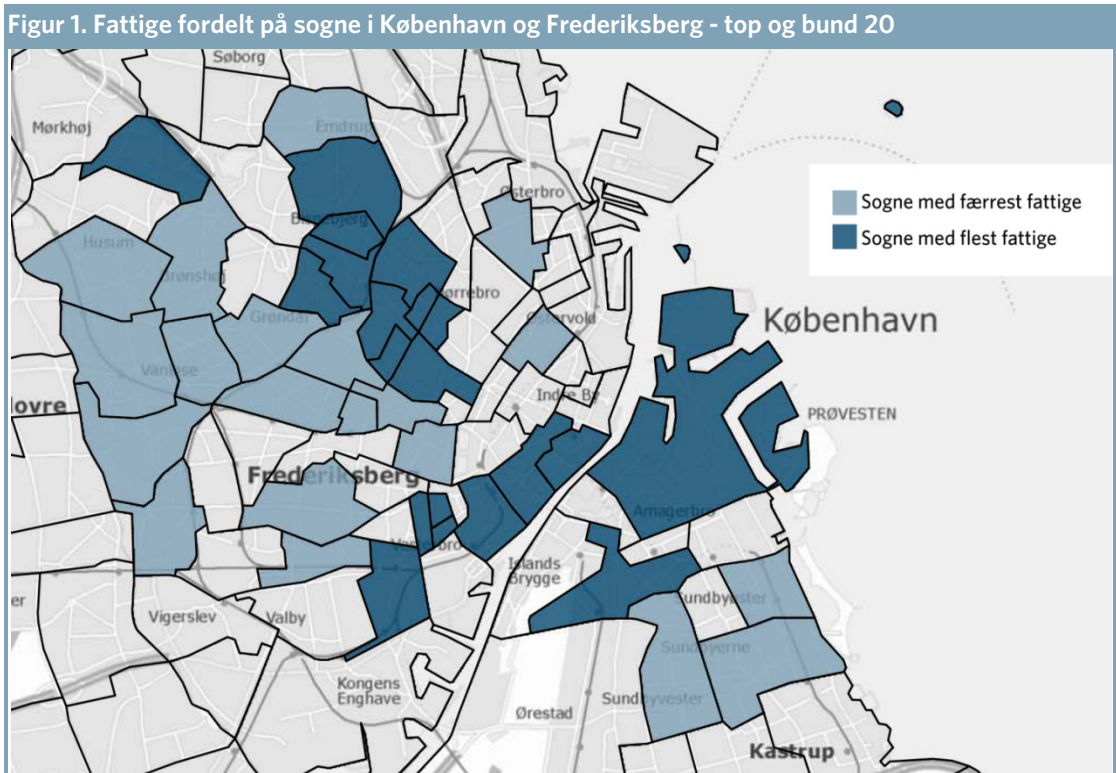
Som det ligeledes ses af tabellen, er fattigdommen i de tre storbyer steget markant siden 2001. Mens knap 21.700 personer i 2001 levede i fattigdom i hovedstaden, er dette tal nu steget til 34.350 personer. Det svarer til en stigning på 2,5 procentpoint. En lignende udvikling har fundet sted i Århus og Odense, hvor antallet af fattige er vokset til henholdsvis ca. 12.900 og 7.400 personer.

København er delt mellem Amager Strand og Tingbjerg

Zoomer man længere ind på hovedstaden er København i dag den kommune i landet med den største andel af fattige, når studerende ikke regnes med. Tallet dækker imidlertid over store forskelle mellem hovedstadens forskellige bydele og områder. Der er således stor forskel på andelen af fattige i de enkelte sogne i København kommune og Frederiksberg kommune.

Figur 1 viser de 20 sogne med den største andel fattige og de 20 sogne med den mindste andel fattige i København kommune og Frederiksberg kommune. Som figuren viser, er de områder med flest fattige sogne som Tingbjerg i Brønshøj, Maria sogn og Apostelkirkens sogn på Vesterbro samt Kingos sogn på Nørrebro, der alle har mere end 10 pct. fattige, når studerende fraregnes. I den anden ende af skalaen ligger sogne på Amager, Frederiksberg og Vanløse, hvor andelen af fattige er under 3,5 pct.

Som kortet i figur 1 illustrerer, er der således en væsentlig spredning i andelen af fattige inden for København kommune og Frederiksberg kommune. Mens hver 10. indbygger i bestemte bydele i hovedstaden lever i fattigdom, er dette kun tilfældet for omkring 1 ud af 30 i andre områder.

Anm: Kun sogne med flere end 100 fattige er taget med. Opgørelsen er ekskl. studerende.
 Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2007.

I tabel 2 er de fem sogne i København med den største og mindste koncentration af fattige vist. Som det tydeligt fremgår af tabellen, er forskellene mellem de forskellige boligområder relativt markante. Mens 4 ud af de 5 sogne med flest fattige har mere en 10 procent fattige, har de 5 områder med den mindste andel af fattige alle under 4 procent.

Sammenligner man Tingbjerg, der er den bydel i København med den største andel af fattige, med området omkring Amager Strandpark og Frederiksberg Slotssogn, der er de to områder med den mindste andel af fattige, er der en forskel på henholdsvis 10,6 og 10,1 procentpoint. Det svarer til, at der bor mellem 4-5 gange så mange fattige i Tingbjerg, som der gør i området omkring Amager Strand og hjertet af Frederiksberg.

Tabel 2. De 5 sogne med mindst og størst andel fattige i København

Top 5		Bund 5	
Sogn (område)	Andel	Sogn (område)	Andel
Tingbjerg (Brønshøj)	13,4	Sundkirken (Amager)	2,8
Maria (Vesterbro)	12,8	Frederiksberg Slotssogn	3,1
Apostelkirken (Vesterbro)	11,0	Hyltebjerg (Vanløse)	3,3
Kingos (Nørrebro)	10,1	Simon Peters (Amager)	3,5
Samuels (Nørrebro)	9,8	Adventskirken (Vanløse)	3,6

Anm: Kun sogne med flere end 100 fattige er taget med. Opgørelsen er ekskl. studerende.
Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2007.

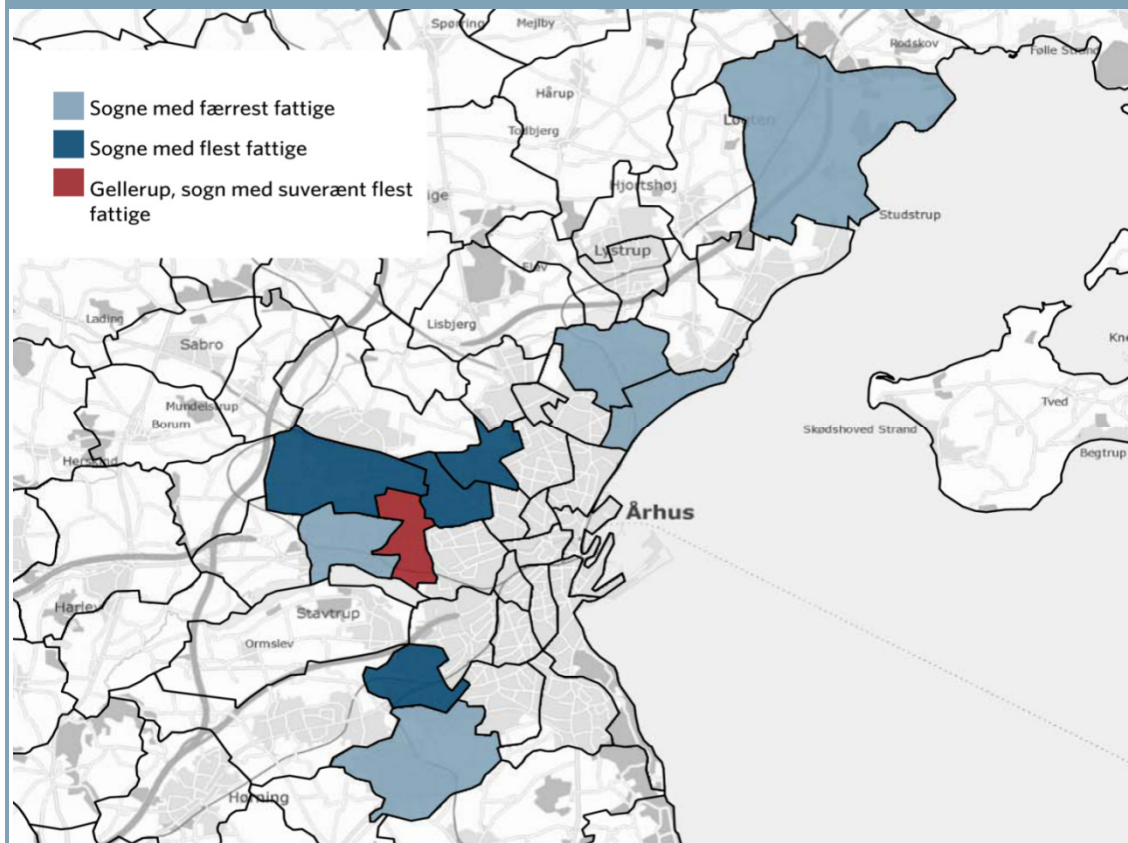
Gellerup i Århus har Danmarks højeste koncentration af fattige

Bevæger man sig fra hovedstaden til Århus, er spredningen mellem områder med høj og lav andel af fattige endnu mere i øjenfaldende. Mens flere områder i byen har en meget lav andel af fattige, har specielt én bydel en rekordhøj andel af fattige.

I figur 2 er fordelingen af fattige mellem de århusianske bydele vist. Som det ses, skiller Gellerup sig markant ud, som det område i Århus, hvor andelen af fattige er allerhøjest. Sammenligner man med resten af landet, er Gellerup faktisk det sogn i hele Danmark med den største andel af fattige.

Den skarpe opdeling mellem områderne i Århus bliver endnu mere tydelig, hvis man sammenligner Gellerup med Brabrand. På trods af at Gellerup og Brabrand er nabosogne, er der meget stor forskel i andelen af fattige i hvert sogn. Mens Gellerup har den største koncentration af fattige på 19 procent, er der blot 2 procent fattige i nabosognet Brabrand.

Figur 2. Fattige ekskl. studerende fordelt på sogne i Århus, top og bund fem

Anm: Kun sogne med flere end 100 fattige er taget med.
Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2007.

De fem sogne i Århus med den mindste og største andel af fattige er vist i tabel 3. Som det fremgår af tabellen er der relativt stor spredning mellem top og bund.

I bunden er Risskov, Tranbjerg, Skødstrup og Hjørtshøj områder, hvor under 2 pct. af indbyggerne er fattige, mens hele 19 procent af beboerne i Gellerup lever i fattigdom. Der er altså 9 gange så høj en koncentration af fattige i Gellerup, som der er i Risskov.

Samtidig er det væsentligt at bemærke, at der er mere end dobbelt så høj koncentration af fattige i Gellerup set i forhold til Hasle, der er det sogn i Århus med den næsthøjeste andel af fattige. Der er altså ikke kun stor spredning mellem toppen og bunden, men ligeledes store forskelle mellem de områder i Århus, der har den højeste andel af fattige.

Tabel 3. De 5 sogne med mindst og størst andel fattige ekskl. studerende i Århus

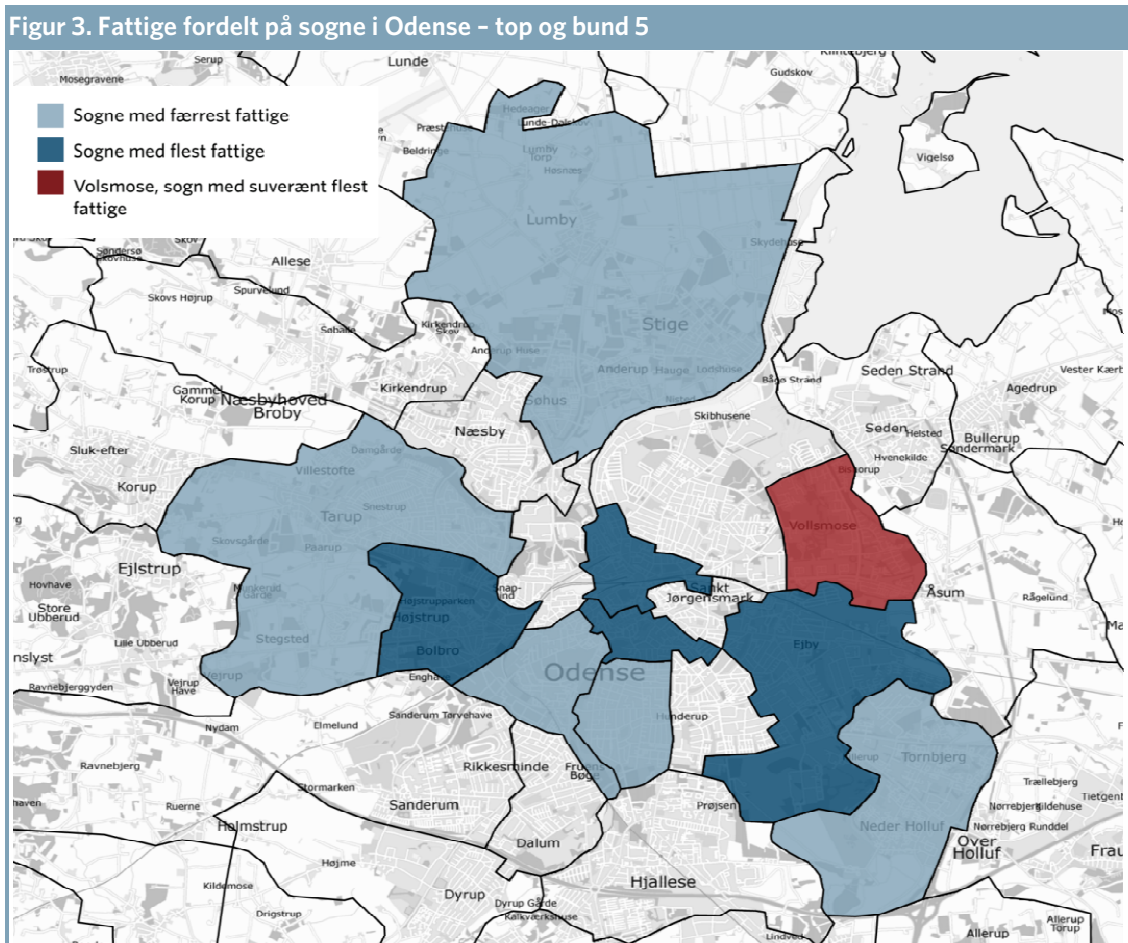
Top 5		Bund 5	
Sogn (område)	Andel	Sogn (område)	Andel
Gellerup	19,0	Risskov	1,5
Hasle (Århus V)	8,4	Tranbjerg	1,6
Ravnsbjerg (Viby)	7,5	Skødstrup	1,9
Helligånds (Århus V)	7,2	Ellevang (Risskov)	1,9
Skjoldhøj (Århus V)	5,5	Brabrand	2,0

Anm: Kun sogne med flere end 100 fattige er taget med. Opgørelsen er ekskl. studerende.
Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2007.

Vollsmose er suverænt det fattigste område i Odense

I Odense er der ligesom i Århus en større spredning i fattigdommen set i forhold til København, og på samme måde skiller specielt ét område sig ud. Tilsvarende Gellerup i Århus har Vollsmose i Odense nemlig en meget høj koncentration af fattige, når man sammenligner med de andre områder i byen.

I figur 3 er sognene med flest fattige og sognene med færrest fattige i Odense illustreret. Ligesom i Århus er der relativt stor forskel på koncentrationen af fattige i de enkelte bydele på trods af, at områderne ligger meget tæt op af hinanden.

Anm: Kun sogne med flere end 100 fattige er taget med. Opgørelsen er ekskl. studerende.
Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2007.

Tabel 4 viser de fem sogne i Odense med henholdsvis den laveste og højeste andel af fattige. Som det ses af tabellen er hele 15 procent af indbyggerne i Vollsmose fattige. Det gør Vollsmose til det sogn i Danmark med den næsthøjeste koncentration af fattige.

I Odense er der endvidere et stort spring forskel fra Vollsmose med flest fattige til Korslække, som er det sogn med næstflest fattige (6,8 procent). Det viser ligesom i Århus, at specielt ét område skiller sig ud med en meget høj koncentration af fattige. I den anden ende af skalaen er der under to procent fattige i sognene Tårnbjerg, Lumby og Pårup, der er de tre sogne i Odense kommune med færrest fattige.

Tabel 4. De 5 sogne med mindst og størst andel fattige ekskl. studerende i Odense

Top 5		Bund 5	
Sogn (område)	Andel	Sogn (område)	Andel
Vollsmose (Odense NØ)	15,0	Tornbjerg (Odense SØ)	1,8
Korsløkke (Odense SØ)	6,8	Lumby (Odense N)	1,9
Bolbro (Odense V)	5,9	Pårup (Odense NV)	2,1
Sankt Hans (Odense C)	5,0	Thomas Kingo (Odense M)	2,2
Sankt Knuds (Odense C)	4,9	Ansgars (Odense C)	2,7

Anm: Kun sogne med flere end 100 fattige er taget med. Opgørelsen er ekskl. studerende.
 Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag 2007.

Voksende polarisering i storbyerne rammer især 'ghetto-områderne'

Tallene ovenfor viser et 'øjebliksbillede' af fattigdommen i de danske storbyer. Analyserer man udvikling over en længere årrække, har opdelingen af de tre storbyer imidlertid taget fart i de seneste år.

Udviklingen i andelen af fattige i de fem områder med flest fattige i hver er de tre største byer er vist i tabel 5. Som det fremgår, så er andelen af fattige i de fleste sogne med flest fattige i 2007 steget meget voldsomt i alle tre byer. Faktisk er billedet, at alle områder med undtagelse af Sankt Hans sogn og Sankt Knuds sogn i Odense by har haft en stigning i andelen af fattige. Og bortset fra Maria sogn på Vesterbro i København, så har denne stigning været på over to procentpoint.

Tabel 5. Stigning i andel fattige i pct. point i top fem sogne med størst andel fattige 2003-2007

København		Århus		Odense	
Sogn (område)	Vækst i pct. point	Sogn (område)	Vækst i pct. point	Sogn (område)	Vækst i pct. point
Tingbjerg (Brønshøj)	6,2	Gellerup	10,9	Vollsmose (Odense NØ)	8,3
Maria (Vesterbro)	0,7	Hasle (Århus V)	4,4	Korsløkke (Odense SØ)	3,3
Apostelkirken (Vesterbro)	4,0	Ravnsbjerg (Viby)	4,3	Bolbro (Odense V)	2,1
Kingos (Nørrebro)	3,7	Helligånds (Århus V)	3,4	Sankt Hans (Odense C)	-1,1
Samuels (Nørrebro)	4,3	Skjoldhøj (Århus V)	2,3	Sankt Knuds (Odense C)	-0,2

Anm: Kun sogne med flere end 100 fattige er taget med. Opgørelsen er ekskl. studerende.
 Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Som tabellen viser, er den stigende fattigdom gået særlig hårdt ud over de bydele, der i forvejen har haft rekord mange fattige. Specielt de to "ghetto-områder", Gellerup og Vollsmose, har oplevet en markant stigning i andelen af fattige beboere i løbet af den periode. I løbet af de fire år er andelen af fattige beboere i de to områder således mere end fordoblet. I hovedstadsområdet har det hårdest ramte område, Tingbjerg, ligeledes oplevet en markant stigning i andelen af fattige, der er vokset med 85 procent på bare fire år.

Bydele med i forvejen få fattige får heller ikke flere

Ser man omvendt på udviklingen i de bydele i København, Århus og Odense, der i dag har den laveste andel af fattige, er billedet et helt andet. De fem sogne i hver af storbyerne med færrest fattige har nemlig langt fra oplevet den samme stigning i andelen af fattige, som de fem sogne med flest fattige har. Rent faktisk har mange af områderne med færrest fattige slet ikke haft en stigning i andelen af fattige eller kun en meget lille stigning på omkring ½ procentpoint. Det fremgår af tabel 6, der viser stigningen i andelen af fattige i de fem sogne i storbyerne med færrest fattige.

Som tabellen ligeledes viser, er de mest markante stigninger i andelen af fattige sket i Simon Peters sogn på Amager og Ellevang ved Risskov, der har oplevet en stigning i andelen af fattige på over 1 procentpoint, mens Risskov, Lumby og Ansgaard ligefrem har haft en faldende andel af fattige.

Tabel 6. Stigning i andel fattige i pct. point i top fem sogne med lavest andel fattige 2003-2007

København		Århus		Odense	
Sogn (område)	Vækst i pct. point	Sogn (område)	Vækst i pct. point	Sogn (område)	Vækst i pct. point
Sundkirken (Amager)	0,1	Risskov	-0,3	Tornbjerg (Odense SØ)	0,1
Frederiksberg Slotssogn	0,0	Tranbjerg	0,5	Lumby (Odense N)	-0,2
Hyltebjerg (Vanløse)	0,5	Skødstrup	0,5	Pårup (Odense NV)	0,4
Simon Peters (Amager)	1,2	Ellevang (Risskov)	1,0	Thomas Kingo (Odense M)	0,4
Adventskirken (Vanløse)	0,6	Brabrand	0,5	Ansgars (Odense C)	-0,6

Anm: Kun sogne med flere end 100 fattige i 2007 er taget med.

Kilde: AE på baggrund af Lovmodellens datagrundlag.

Ser man på tværs af tabel 5 og 6 ses en klar tendens til, at fattigdommen i de danske storbyer over en relativt kort årrække er blevet yderligere koncentreret i de områder, hvor den i forvejen var høj, mens den stort set ikke stiger i de områder, hvor der bor relativt få fattige.

På den måde polariseres de i forvejen relativt opdelte storbyer yderligere imellem områder med meget få lavindkomstgrupper og marginaliserede på den ene side og 'ghetto-lignende' bydele, hvor en høj andel af beboerne lever i fattigdom, på den anden side.

Den økonomiske ghettoisering risikerer at skabe 'parallelsamfund'

Både på det personlige og samfundsmæssige plan er der problemer og konsekvenser ved en opvækst og langvarigt ophold i større boligområder, der er præget af fattigdom, manglende tilknytning til arbejdsmarkedet samt en generel eksklusion fra de øvrige dele af det danske samfund.

Som analysen viser, findes sådanne boligområder i alle Danmark tre storbyer København, Odense og Århus, hvor den økonomiske ghettoisering gennem de seneste år er taget til. I de områder med den højeste andel af fattige, Gellerup og Vollsmose, er andelen af fattige beboere, som analysen dokumenterer, mere end fordoblet på få år.

Risikoen er, at den stigende økonomisk og social ghettoisering fører til udviklingen af egentlige 'parallelsamfund', hvor der er en ekstraordinær høj koncentration af fattige og socialt udstødte. Det medfører alvorlige sociale problemer i de enkelte storbyer, og er samtidig med til at mindske sammenhængskraft i samfundet.

Koncentrationen af fattige i bestemte områder og bydele er samtidig stærkt bekymrende set i lyset af, at fattigdommen rammer de fattiges børn. Dermed er der markant øget risiko for, at fattigdomsproblemet føres videre til næste generation. På den måde skabes en negativ social spiral, der bidrager til at fastholde de økonomiske skel på tværs af storbyerne.

Som velfærdssamfund kan vi ikke acceptere, at der skabes en ny social og økonomisk underklasse, der lever isoleret fra det resterende samfund. Derfor bør man fra politisk side gribe målrettet ind over for den økonomiske ghettoisering, polarisering og parallelisering af samfundet.